

Резюме

на публикациите на Костадин Иванов Грозев, представени за участие в конкурс за професор по 2.2. История и археология (съвременна история), обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в бр. 81 на „Държавен вестник“ на 14 октомври 2016 г.

Монографии и публикувани лекционни курсове (4 броя)

1. The Cold War and its Bulgarian Dimensions in Several Case Studies (An Interdisciplinary M.A. lecture course), Sofia, 2016, Sofia University Press, 200 p.

Публикуваният тук интердисциплинарен магистърски лекционен курс на английски език е предвиден за студенти от различни общоуниверситетски и факултетни магистърски програми в СУ (специално „Културни връзки на ЕС в геополитиката на XXI в.“ и „Американистика и трансатлантически отношения“). Той отговаря на стремежа за реформирането на учебния процес в различните образователни степени и отварянето на СУ към чужди студенти (включително такива по програма „Еразъм плюс“) чрез преподаване на чужд език. Същевременно, лекционният курс отразява дългогодишния интерес на автора към проблемите на Студената война, международните отношения и съвременната история на България, Европа и света и неговите изследователски постижения в тази сфера.

Като първи принос на представения лекционен курс е възприетият изключително актуален в съвременното университетско преподаване и методология на хуманитарните изследвания подход на отделните примери (казуси – case studies). Чрез него се очертават общите тенденции и се търсят интердисциплинарните логически връзки в съдържанието. Всъщност лекционният курс и заложеното в него фактическо историческо съдържание обобщава в своята цялост теоретическите, методологическите и емпирическите изследвания на автора след 2006 г. (след като се хабилитира като доцент в началото на 2007 г. с хабилитационния труд „Белият дом и Студената война. Избори и дипломация (1948-1964“, публикуван от УИ през 2012 г.“). В него смислово и тематично са продължени и обобщени редица тези и идеи за историята на Студената война и за отражението на глобалните исторически процеси от периода върху човешката цивилизация, върху отделните страни и нации (в частност – България), както и върху отделния човек. Използвайки няколко (десетина) конкретни исторически и политологически казуси (отделни примери за направените обобщения) лекционният курс развива както направените в предходната му продукция идеи и тези, така и нови фактологически и теоретични приноси, намерили място в част от неговата научна продукция след 2006 г. (общо 4 монографии и публикувани лекционни курсове – самостоятелни и в съавторство, 20 студии и статии – самостоятелни и в съавторство, 14 научни и документални сборници и сродни издания – самостоятелно и в съавторство, съсъставителство и авторство на предговори и 3 учебници и учебни помагала по съвременна история), представени в настоящия конкурс за професор по съвременна история.

Съвсем накратко описано, в лекционния курс са намерили място три конкретни тематични кръга, съставляващи сърцевината на курса. Изхождайки от тезата, че

Студената война е уникален момент в световната история, довел до биполярното противопоставяне между две социалноикономически и политически системи в световен план, авторът най-напред представя разглеждания период като „близката история“ на съвременното поколение историци и търси паралели с общественото и историографското осмисляне на близкото минало в други аналогични периоди от развитието на човешката цивилизация. Тъй като целта е да се представят българските измерения на Студената война е преставено авторовото виждане за състоянието на историографията у нас по темата (при това – до 2007 г.) с оглед състоянието на документалната и изворовата база, процесът на трансформация в тематиката и подходите на историческите изследвания, изискванията на преподаването в училищата и университетите, отражението на промените върху общественото съзнание, кадровото обезпечаване на хуманитаристиката. Водещата линия в анализа е промяната в поколенията и връзката на историческите изследвания с вътрешните и външните фактори. На този фон е изведено значението на подготовката млади изследователи и учители по история – тук особено интересен е случаят с навлизането на нови тематични кръгове като ролята на спорта като арена на пропагандно и политическо противопоставяне между свръхдържавите и участието на студенти чрез проект по студентски практики в издирването на документи и публикуване на документален сборник по темата.

Съществен принос на курса е използването на новоразсекретени документи по темата от архивите на българските специални служби. Самата тема за ролята на специалните служби е от траен интерес за автора, но тук тя е намерила своето отражение чрез навлизането на резултатите от изследователски търсения в преподаването, особено пред чуждоезиковата аудитория и с конкретни примери обособени във втория и третия раздел. Там се засегнати както личностните измерения на Студената война в България, така и по-обща теми от сферата на дипломатията, международните отношения, съпротивата срещу комунистическите режими в Източна Европа и др. Отделните казуси следва да развият познанието на студентите за периода и техните умения за анализ и сравнение на взаимосвързаните фрагменти от историята на отделни нации и личности. Курсът се стреми да докаже, че Студената война не е еднократен акт с ясно начало и край и при еднопосочно развитие на тенденциите, а процес, основан на страха от другия и на наслагването на представи за евентуалната реакция на опонента. Така историята на периода често е плод на грешни преценки и на наслагването на напрежение, което води едновременно до кризи и необходимост от компромиси, обуславящи последващите периоди на разведряване.

Конкретните изследователски приноси на автора, намерили място в публикацията са представяни на английски език на различни конференции или в научни сборници, отразени в общия списък на публикациите, но непредставени за рецензиране, тъй като повтарят публикуваните тук казуси. Сред тях следва да се споменат базираните на солиден изворов материал, въведен за пръв път в обръщение текстове относно: процесът на протестантските пастори през март 1949 г. (особено анализът на личности като Васил Зяпков и Ламбри Мишков); опитите на ДС да поставят под свой контрол дори толкова колоритна и известна личност като ген. Владимир Стойчев – дългогодишен председател на БОК; новите факти и хипотези около Георги Андрейчин (публикувани единствено в онлайн публикацията на английски език на биографията на

Андрейчин); тенденциите в емиграцията на българските евреи към Палестина в края на 40-те години, инфилтрирането на агенти на ДС сред тях и механизмите на създаването на блискоизточното направление в дейността на българското разузнаване; контраразузнавателните операции срещу американските и британските дипломати в София; българската дипломация и нейното участие в Хелзинкския процес; отношението на българските власти към дейността на профсъюза „Солидарност“ в Полша през призмата на документи от външното разузнаване.

Анализът на автора и идеите в лекционния курс са свързани с разбирането за новия етап в историографските изследвания по темата за Студената война, промените в разбирането за нейната динамика и вътрешна периодизация и необходимостта от интердисциплинарен подход при участието на специалисти от различни страни – с тяхното познание върху националните им истории, наличната документална база и историография на различни езици и преосмислянето на утвърдените тези в светлината на постиженията на „новата история на Студената война“ и прилагането на системния подход към системата на международните отношения. Само така и изследователи, и студентите (особено тези без личен спомен и конкретни знания за периода) биха разбрали ролята не само на свръхдържавите в глобалното противопоставяне, но и приноса на по-малките и периферни играчи със своя перспектива, особено в регионален план.

2. **„Малката Русия“ на жълтите павета.**, Съавторство с Румяна Михнева и Гана Рупчева, София, 2016, Камея Груп ЕОД, 248 с.

Книгата „Малката Русия на жълтите павета“ е колективна разработка на трима историка с различна специализация (Р. Михнева, К. Грозев, Г. Рупчева). Доц. К. Грозев е автор на първа глава „Руснаците по *Via militaris* – пъзелът на паметта“ (с. 15-65) и четвърта глава „Всички пътища водят към университета“ (с. 133-168). Според Разделителен протокол № 14 авторското участие на кандидата е 35%.

Изследването е посветено от една страна на историята на София в междувоенния период; от друга - на вписването в обществения и икономически живот на младата столица на представителите на руската емиграция; от трета - на онези лични и обществени мрежи, които свързват София чрез тези личности с видни руски дворянски родове, университетски центрове, художествено-творческа среда както на имперска Русия, така и на следвоенна Европа. Замисълът на книгата е новаторски като подход – хронологията и събитията се свързват с точно определени топоси – адреси, на които са живели или работили бивши ректори на императорски университети, висши служители на императорския двор, водещи университетски преподаватели, първите общински администратори, променили градската география.

Изследването е пример за развитие и на новото като подход и терминология направление в историческите изследвания – т.нар. „Публична история“, към чието утвърждаване в българската историческа наука кандидатът има несъмнено отношения и принос. Написаното е пример за успешно „социализиране“ на академичните постижения и комуникация на науката с обществените потребности. В текста са представени първите планове за устройство на градската среда и връзките им с подобни

усилия в имперска Русия, стъпките в европеизирането на града, стойтелството на знакови за епохата сгради. Преподавателите, които постъпват на работа в Софийски университет след драматичната си емиграция се „поставени” не само в академичната им, но и жизнена среда. Авторът е събрал адресите, на които са живели те, информация за личните им съдби и семейната им среда. Така средата около университета може да бъде преоткрита чрез нови „места на паметта”, където оживяват следите на „отминалото време” чрез личностите на известни руски професори и преподаватели в Алма матер през 20-те – 40-те. години.

3. **An Odyssey Across Two Worlds. George the Bulgarian and Soviet-American Relations During the First Half of the 20th century.** Co-authored with Jordan Baev, Sofia, 2014, online at https://www.academia.edu/5891252/Andreytchine_Eng2014, 323 p.

Монографията е преработено, редактирано и допълнено издание на оригиналната биография, публикувана от ИК Труд през 2008 г. Тя е написана в съавторство с проф. д-р Йордан Баев при 40 % авторски принос на кандидата съгласно Разделителен протокол № 3.

Освен актуализираната библиография, включваща нови заглавия, свързани с темата при подготовката на новото издание са добавени нови факти и уточнени моменти в резултат на новооткрити документи, както и на съдържателни препоръки и коментари, направени от читатели на българското издание. Така например отпадна изказаната хипотеза за участието на Андрейчин в Испанската гражданска война в момент, когато той би трябвало да е в лагер в Сибир (нови документи показваха, че вероятно става въпрос за съвпадение в имената). Използвани са нови архивни материали от български, руски и холандски архиви. Приложената справка за четенията/свалянията на книгата от сайта, където е публикувана показва 609 четения/сваляния на книгата до 10 декември 2016 г. от посетители на сайта от 45 страни.

4. **Одисея в два свят. Българинът Джордж и съветско-американските отношения през първата половина на XX век.** Съавторство с Йордан Баев, София, 2008, ИК Труд, 384 p.

Монографията е написана в съавторство с проф. д-р Йордан Баев при 40 % авторски принос на кандидата съгласно Разделителен протокол № 17.

Георги Илиев Андрейчин (1894-1950) е темпераментният, обаятелен и много тайнствен българин *Джордж*, за който пише Чарли Чаплин в своята автобиография, описвайки странните обстоятелства на техните срещи в Ню Йорк и Берлин скоро след края на Първата световна война. За този българин, който вероятно е най-известният наш сънародник отвъд Океана през първата половина на XX в. споменават с интерес и съпричастност световноизвестни политици като Лев Троцки и Франклин Рузвелт, а дори в събраните съчинения на В. И. Ленин има цитат от негова проява. В същото време съвременната историография разполага с твърде оскъдни и противоречиви сведения, посветени само на отделни събития или периоди от неговия живот. Така

съдбата му е разделена в историческите изследвания на *американски, руски и български* етап, без различните автори да са разкрили цялостния му житейски път. Споменатото в енциклопедични издания и справочни бележки често е неточно или невярно.

Главната причина за подобно неведение или игнориране се крие вероятно в обстоятелството, че редица важни данни за драматичните поврати в живота на Георги Андрейчин се съхраняват в чужди архивохранилища, а действителните сведения за трагичната му гибел бяха разсекретени едва през първото десетилетие на ХХІ век. Отделни документални материали за дейността му в САЩ се намират в различни щатски и университетски архиви и е трудно да бъдат изцяло проучени. Съществени данни от *съветския* му период засега продължават да са недостъпни за изследователите, което затруднява намирането на истинските отговори на редица дискуссионни въпроси. Биографичното проследяване на съдбата на този българин дава възможност едновременно да припомним особено драматични страници от историята на САЩ, Съветския съюз и България през първата половина на ХХ век и да видим някои от идеологическите и психологическите корени на глобалната биполярна конфронтация през следващата половина на века, известна с наименованието *Студена война*.

По удивителен начин сложният и наситен със съдбоносни обрати житейски път на българина е тясно свързан с възхода и утвърждаването на двете световни суперсили в международните отношения през ХХ век и с еволюцията на взаимоотношенията между тях самите. Съветско-американските отношения преминават през няколко ясно разграничени фази за времето от болшевишката революция до разгарянето на Студената война – от колебливо negliжиране и паралелно съществуване през признаване и разминаване до съюзяване и противопоставяне. Политическата одисея на Андрейчин е вътрешно предопределена от тези резки обрати, а в някаква степен дори – директно или индиректно – допринася за тяхното развитие. Няма друг българин, който така активно да е присъствал в процеса на формулиране на американската външна политика към другата глобална сила в двуполусния модел на международната система.

Монографичното изследване се основава на голям брой новоразкрити документални свидетелства от над тридесет държавни, политически, дипломатически, разузнавателни и лични архивни колекции, съхранявани в български, руски, американски и британски архиви. В допълнение към архивните материали автентична историческа информация бе намерена в годишните течения на редица влиятелни американски вестници и списания от времето на Първата световна война до края на 40-те години на миналия век. Библиографският преглед включва близо двеста научни публикации и мемоарни книги. Тази монография и нейното последвало онлайн издание на английски език през 2014 г. би било невъзможно без участието на много наши колеги от чужбина – особено от САЩ и Великобритания, които помогнаха на авторите да съберат изворовия материал за биографията.

Житейската драма на Георги Андрейчин трудно може да бъде измерена само с една или друга категорична оценка от срещуположните краища на политическата палитра. Тя изключително убедително показва вътрешната същност на сталинския режим, но също така свидетелства и за неизбежните противоречия и еволюцията в американско-съветските отношения. Промяната във възгледите на водещи американски

дипломати – *светолози* и на изтъкнати интелектуалци още в средата и края на 30-те години в много отношения предопределя формулирането на политиката на “сдържане на комунизма” и глобалната идеологическа доктрина *Труман* в първите следвоенни години. Кълновете и мотивацията за световния двуполусен двубой, създаде следвоенната международна система, назована образно *Студена война*, са съзрели далеч преди речта на Уинстън Чърчил във Фултън от 5 март 1946 г. Сталинизацията на малките държави от Източна Европа е само поредното свидетелство за идеологическото разделение на света за още близо половин век.

Научни и документални сборници и сродни издания (14 броя)

- 5. Миграциите: Европа между историческия опит и страховете на съвременността. Анализи и дискусии.** Съст. и науч. редакция: Румяна Михнева, Искра Баева, Костадин Грозев, Камея Груп ЕООД, 2016, 63–73.

Сборникът е подготвен в сътрудничество при съставянето и научната редакция с проф. д-р Искра Баева и проф. дин Румяна Михнева при участие на кандидата с 33.3 % принос съгласно Разпределителен протокол № 11. Сборникът е резултат от изследователски проект на неформален кръг академични изследователи и университетски преподаватели, които се опитаха през 2015-2016 г. да използват своя интелектуален потенциал, за да допринесат с анализи и препоръки за намирането на работещи решения за справяне с нарастващия миграционен натиск към Европа. В сборника са включени докладите и изказванията направени при първата среща на участниците в с. Момчиловци през есента на 2015 г. и последвалата теоретична конференция с кръгла маса в Европейския парламент в Брюксел през пролетта на 2016 г. И в двата форума участниците използват своята историческа експертиза и познания за региона с оглед формулирането на политически, икономически и други решения в областта на сигурността и мултикултурното и мултиетническо съжителство с цел интеграция на мигрантите в европейските общества.

-
- 6. ACTA 2014 World War One 1914-1918 : 40th International Congress of Military History, Varna, Bulgaria, 31 August - 5 September 2014,** Ed. by Jordan Baev and Kostadin Grozev, Sofia University Press, 2016, 610 p.

Сборникът е подготвен в сътрудничество с проф. д-р Йордан Баев при принос на кандидата от 50% според Разпределителен протокол № 5. Томът е втора поредна публикация на голям международен конгрес, организиран в България от Международната комисия по военна история всътрудничество с български партньори, сред които УКХ „Алма матер“ към СУ. Темата на конгреса бе свързана със стогодишнината от Първата световна война. Структурата на тома следва стриктно, каквато е възприетата от десетилетия практика, програмата на заседанията със съответните пленарни заседания и дискусии по секции. В тома са направени важни научни приноси по темата в различните аспекти – военни, политически, икономически, технологически, социални на Първата световна война и нейното въздействие върху развитието на човешката цивилизация.

7. **Fulbright International Summer Institute - 2013. Ph. D. STUDENTS' FORUM: Dialogues in the Field of Social Sciences.** Compiled, edited and forword by Kostadin Grozev, Sofia: Sofia University Press, 2014, p.

Сборникът е резултат от проведения по време на Фулбрайтовия интердисциплинарен летен университет „Докторантски форум“. Участващите във форума докторанти представиха своите изследователски проекти, а за сборника те разработиха и специални статии, които съставляват съдържанието на тази публикация. Тематиката отразява личните изследователски интереси на докторантите.

8. **ДС и спортът, част I Олимпийското движение , т. 19 от поредицата „Из архивите на ДС“**, Научен наставник, редактор и предговор, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2014, 512 с. хартиен и СД РОМ носител

Документалният сборник е първа част от том № 19 от поредицата на Комисията по досиетата. Този сборник е резултат от осъществяването на стажантски проект на студенти от бакалавърската специалност по история към ИФ на СУ по проекта „Студентски практики“ на МОН. Темата се оказа особено близка и интересна за младежите и те се включиха като пълноправни участници във всички фази на подготовка на тома – идентифициране на предметната област, работа със справочните материали към Централизирания архив на Комисията по досиетата, подбор на съответни дела и поръчка на документите, работа и подбор на най-характерни за темата документи, тяхното поръчване на сканиране и по-нататъшна обработка, селекция на документи за тома от подборката и създаване на конкретните метаданни, оформление на сборника, редактиране на преводите и текста на предговора, участие в премиерата на тома. Проектът бе изключително успешен и поради солидния брой на подбраните документи вместо един бяха издадени две части от том 19. Първата част е посветена на олимпийското движение. В предговора е показано значението на олимпийското движение в развитието на човешката цивилизация през XX в. Направени са изводи за специфичното място на спорта в глобалната конфронтация на Студената война и особено превръщането на олимпийските игри в пропагандна надпревара между двете световни системи. На този фон подбраните документи показват развитието на олимпийската идея в България. Интересът на ДС към спортистите-олимпийци е продиктуван от контактите, които те имат при своите пътувания в чужбина, тяхната роля на „звезди“ в обществото у нас и по света, възможностите чрез агентура в спортните среди да се развиват операции по време на игри и състезания в чужбина – и с разузнавателна, и с контраразузнавателна цел. Документите показват както ролята на държавните и партийни органи, така и специфичното място на тайните служби в направляването на спортната политика на социалистическата държава, често и по лични съображения и пристрастия към даден спорт или спортисти.

9. **ДС и спортът, част I Олимпийското движение , т. 19 от поредицата „Из архивите на ДС“**, Научен наставник, редактор и предговор, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2014, 774 с. ДВД РОМ и онлайн издание

Разширен вариант на хартиения носител с включени допълнителни документи.

10. ДС и спортът, част II Ведомствен, масов, елитен, т. 19 от поредицата „Из архивите на ДС“, Научен наставник, редактор и предговор, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2014, 520 с., хартиен и СД РОМ носител

Втората част от том № 19 от поредицата на Комисията по досиетата е посветен на ведомствения, масовия и елитния спорт. Особеност на държавната политика в сферата на спорта, особено в първите 10-15 години е директната му обвързаност с конкретни силови ведомства като Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната във връзка с приложни спортове и възможностите за финансиране, с които двете министерства притежават. Тенденциите в България не се различават от тези в останалите социалистически страни, което личи от подбраните документи. Проследени са опитите за развитие на масовия спорт по линията на различни масови прояви като спартакиади, универсиади и други инициативи (например комплекса „Готов за труд и отбрана“ - ГТО). Съществена част от сборника в тази му част заемат материали за развитието и тенденциите в различни видове летни и зимни, индивидуални и колективни спортове. Публикувани са редица документи, показващи как твърде често оперативните работници използват спортни прояви в чужбина за прикритие на действия по българска емиграция в чужбина или работа с чужденци-агенти на българските служби. Много интересни са и материалите в последния раздел от делото за проследяване „Коняр“ на дългогодишния председател на БОК ген. Владимир Стойчев. Конкретният случай показва, че въпреки високия му пост и обществения му престиж, ген. Стойчев не е бил защитен от опеката на тайните служби.

11. ДС и спортът, част II Ведомствен, масов, елитен, т. 19 от поредицата „Из архивите на ДС“, Научен наставник, редактор и предговор, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2014, 592 с., ДВД РОМ носител

Разширен вариант на хартиения носител с включени допълнителни документи.

12. ACTA 2012: TECHNOLOGY AND WARFARE. 38th International Congress of Military History, 25 August - 1 September 2012, Sofia, Ed. by Jordan Baev, Kostadin Grozev and Dimiter Minchev, Sofia University Press, 2013, 633 p.

Сборникът е съставен и редактиран в резултат от сътрудничеството с проф. д-р Йордан Баев и о.р. полк. Димитър Минчев при принос на кандидата от 33.3% съгласно Разпределителен протокол № 6. Той е първата по рода си публикация на голям международен конгрес, организиран в България от Международната комисия по военна история в сътрудничество с български партньори, сред които УКХ „Алма матер“ към СУ. Темата на конгреса бе свързана с технологиите и военното дело. Структурата на тома следва стриктно, каквато е възприетата от десетилетия практика, програмата на заседанията със съответните пленарни заседания и дискусии по секции. В тома са направени важни научни приноси по темата в различните аспекти, но най-вече на връзката между технологиите и развитието на военната стратегия и тактика.

13. **Държавна сигурност и еврейската общност в България (1944-1989). Т. № 10 от поредицата „Из архивите на ДС“.** Съставители и предговор: Костадин Грозев и Румяна Маринова-Христиди, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2012, 520 с. (в хартиен и СД РОМ вариант)

Документалният сборник е съставен в резултат от съвместното сътрудничество с доц. д-р Румяна Маринова – Христиди, в което се включва и авторство на предговора при принос на кандидата от 50% съгласно Разпределителен протокол № 13. Той е един от няколкото взаимосвързани резултати, плод на единодействието на УКХ „Алма матер“, Комисията по досиетата и ОЕБ „Шалом“, в резултат на която бяха събрани за пръв път много документални материали, които бяха издадени в навечерието на проведената международна научна конференция. Резултатите от конференцията бяха обобщени в научен сборник, също представен за рецензиране в този конкурс. В предговора е представена накратко съдбата на българските евреи в края на Втората световна война и началото на масовото заселване на европейските евреи в Палестина през втората половина на 40-те години на ХХ в. Посочено е специфичното отношение на новите управници след 1944 г., особено във връзка с посещението на Бен Гурион в София през декември 1944 г. и ускореното издаване на транзитни визи за преминаващите през България евреи по пътя им към Палестина. За първи път тук са публикувани документи за т.нар. „еврейска сметка“ към БНБ, където се събират парите от издадените визи. Друг принос на предговора са очертаните фази в политиката на комунистическия режим към останалите в България евреи – тема, доразвита в друга публикация, представена тук за рецензиране – статията от съответния научен сборник. Съществено място в документалния сборник заемат материалите за еволюцията на отношението на българските власти към арабско-еврейския конфликт в Близкия изток – според съставителите преломната година тук са двете войни от 1967 и 1973 г.

14. **Държавна сигурност и еврейската общност в България (1944-1989). Т. № 10 от поредицата „Из архивите на ДС“.** Съставители и предговор: Костадин Грозев и Румяна Маринова-Христиди, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2012, с. (разширен ДВД РОМ вариант)

Документалният сборник е разширено издание в ДВД-РОМ вариант на първоначалния сборник – в него са включени по-голям брой документи. Документалният сборник е съставен в резултат от съвместното сътрудничество с доц. д-р Румяна Маринова – Христиди, в което се включва и авторство на предговора при принос на кандидата от 50% съгласно Разпределителен протокол № 13.

15. **Международният тероризъм в досиетата на Държавна сигурност. Т. № 3 от поредицата „Из архивите на ДС“.** Съставители и предговор: Татяна Кирякова, Йордан Баев и Костадин Грозев, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2010, 548 с. (в хартиен вариант)

Документалният сборник е резултат от сътрудничеството с г-жа Татяна Кирякова и проф. д-р Йордан Баев при принос на кандидата при съставителството и авторството

на предговора от 33.3% съгласно Разпределителен протокол № 13. Той е един от първите томове на една продължителна поредица от сборници, издавани от Комисията по досиетата. В него е дадена доста представителна и пълна картина на разузнавателната и контраразузнавателната дейност на различните управления и отдели на ДС по отношение на терористични актове и заплахи в страната и чужбина. В предговора е систематизирана работата на българската държава по тази линия и начинът, по който динамиката на Студената война води до промени в политиката и съответстващите ѝ организационни, оперативни и политическо-пропагандни мерки. Принос на предговора и на документалния материал е систематизацията на проблематиката по региона, терористични заплахи, терористични организации и сложната им взаимоотношваност и влияние. Посочена е погрешното възприятие за глобалните аспекти на проблема с тероризма в Източния блок, където има една лъжлива увереност, че социалистическите страни са имунизирани срещу подобни заплахи, които политически и пропагандно се разглеждат като проява на упадъка на капиталистическата система и борбата на отделни райони и групировки за автономия, самоопределение и независимост. Това важи с особена сила за района на Близкия изток и арабско-еврейския конфликт, но документацията показва аналогичен начин на мислене и по отношение на други региони. Затова е и много голяма изненада началото на терористични атентати, насочени към представителства на социалистическите страни зад граница, отвличания на специалисти от тези страни, отвличания на самолети и терористични акции и саботажии в рамките на социалистическия лагер. Оттук е посочена и реакцията на службите – в ДС например е създаден специален Отдел „Т“, а отделните направления започват работа по линия на международния тероризъм. Важен нов момент е и сътрудничеството между „братските служби по тази линия“, за което са публикувани и съветните документи от подобни срещи и обсъждания. За пръв път са публикувани за широката публика и въведени в научно обръщение документи свързани и със сътрудничеството между източните и западните тайни служби по тази линия – например случая с арестуваните членове на групировката „Баадер-Майнхоф“ на българското Черноморие в сътрудничество със западногерманските разузнавателни служби. Друг интересен момент са публикуваните материали за пребиваването на известни терористи на българска територия като тези за Карлос Чакала.

16. Международният тероризъм в досиетата на Държавна сигурност. Т. № 3 от поредицата „Из архивите на ДС“. Съставители и предговор: Татяна Кирякова, Йордан Баев и Костадин Грозев, София, КРДОПБГДСРСБНА, 2010, 2709 с. (разширен ДВД РОМ вариант)

Документалният сборник в този му вариант е разширено издание на едноименния сборник, публикуван като хартиен вариант. В този му вид томът, който е достъпен и онлайн на сайта на Комисията по досиетата, съдържа 5 пъти по-голям обем документи. В сътрудничество с Татяна Кирякова и доц. Йордан Баев – Разделителен протокол № 13.

17. **История, митология, политика (съсът., въведение):** Съсоставителство, предговор и научна редакция: Даниела Колева и Костадин Грозев, УИ, 2010, 556 с.

Сборникът е съставен в сътрудничество с доц. д-р Даниела Колева при принос на кандидата, включително и авторство на предговора от 50% според Разпределителен протокол № 10. Той е публикация от голяма международна научна конференция по темата – първа проява на учредения малко преди нея ИДПП „Диалог Европа“/УКХ „Алма матер“ при СУ. Във въведението двамата съставители посочват важното теоретично значение на връзката митология-история-политика както от историографска, така и от културологична и обществена гледна точка. Посочва се, че след края на Студената война и навлизането на Интернет по-голямата изследователска база във вид на достъпни документи и по-голямата възможност за изследователска мобилност при отворените граници и новите възможности за транспорт вместо да намалят възможността за митологизиране и пропагандно използване на близкото минало на практика доведоха до тяхното увеличаване. Актуалната към момента на публикацията дискуссия в България за „клането от Батак“ по време на Априлското въстание от 1876 г. и политическото ѝ използване бяха само канавата, върху която бяха надградени дискусии за личности, процеси и факти от близкото и далечното минало. Отделните раздели на публикацията включват дискусии и доклади по темите за теоретичните аспекти на темата (понятия и реконструкцията на миналото като основа за неговото историографски или обществено митологизиране), публичните пространства на историята, ефекта на идеологическото противопоставяне за идеологизацията на миналото във времето на Студената война и разцвета на митовете дори за вчерашния ден в периода на постсоциалистическите интерпретации.

18. **Исторически факултет (1888-2008). Алманах. Автор, съставител, главен редактор: Тодор Попнеделев. Предговор: Пламен Митев.** Съставител и отговорен секретар: Костадин Грозев, УИ „Св.Кл.Охридски“, 2008, 260 с.

Алманахът представя историята и развитието на Историческия факултет през десетилетията на неговото развитие. Той включва кратка история на факултета с много документи и илюстрации, както и статии с кратка биография на всеки отделен преподавател и библиография на конкретните му трудове. Съсоставителство в сътрудничество с доц. д-р Тодор Попнеделев при принос на кандидата от 50% според Разпределителен протокол № 8.

Статии и студии (16 броя)

19. **Държавна сигурност и еврейската общност в България (1944-1989) – съавторство с Румяна Маринова - Христиди.** В: Евреите в Източна Европа и Съветския съюз в годините на Втората световна война и Студената война (1944-1989). Съавторство: Костадин Грозев и Румяна Маринова - Христиди, УИ „Св.Кл.Охридски“, 2013, 75-83.

Статията е написана в съавторство с доц. д-р Румяна Маринова – Христиди при принос на кандидата от 50% според Разпределителен протокол № 15. Тя е публикация на доклад, изнесен на международна научна конференция през 2012 г. в СУ, посветена на съдбата на еврейската диаспора във Втората световна война и след нея. В статията е направена периодизация на основните етапи в развитието на българското еврейство в тези драматични години. Изводите са на базата на резултатите от съвместната работа на съавторите около подготовката и представянето на документален сборник по темата, публикуван от Комисията по досиетата. Разсекретените документи на Държавна сигурност дават възможност да се проследи не само емиграцията на българските евреи към Палестина и новосъздаващата се Държава Израел, но и да се разберат мотивите за тази емиграция, опитите за инфилтрирането както на напусналите България евреи, така и на останалите в страната с агенти на ДС, да се очертаят подходите на БКП, на държавната институции и на тайните служби към едно относително малко за мащабите на България, но влиятелно малцинство сред българските граждани. Посочена е специфичната роля на България в общия еврейски миграционен поток към Палестина. Посочено е и известното разграничение между Москва и София в края на 70-те и 80-те години в отношението към евреите и мястото им в по-глобалния Близкоизточен конфликт.

20. **Chapter Bulgarien (Kostadin Grozev, Jordan Baev), Handbuch der Kommunistischen Geheimdienste in Osteuropa 1944-1991.** К. Р. Lukasz Kaminski (Herausgeber), Gottingen, 2008, 143-198

21. Kostadin Grozew, Jordan Baev. Bulgaria – In: **Czekiści: organy bezpieczeństwa w europejskich krajach bloku sowieckiego 1944-1989** pod redakcją Krzysztofa Persaka i Lukasz Kaminskiego, Warszawa, 2010, Instytut Pamięci Narodowej, 189-243

Студията е написана в съавторство с проф. д-р Йордан Баев при принос на кандидата от 50 % съгласно Разделителен протокол № 1. Тя представлява глава, посветена на България в едно пионерска за източноевропейската историография колективна монография, посветена на тайните служби и тяхната роля в развитието на страните от Източния блок в годините на Студената война (тук са посочени двете издания на немски и полски език, английското издание е от 2005 г. и е участвало в конкурса за доцент през 2006 г.). Всяка глава следва съставената от създателите структура, представяща историята и еволюцията на службите във всяка една от страните в годините на глобалната конфронтация Изток-Запад. За всяка страна, включително и за България. В структурно отношение студията съдържа пет вътрешни раздела: 1. Организация, структура и състав на службите за сигурност; 2. Секретни сътрудници и оперативни методи; 3. Основни направления на дейност – борба срещу „вътрешния враг“, операции на външното разузнаване и контраразузнаване, жертви на политическите репресии; 4. Достъп до архиви и библиография; 5. Биографични данни за министрите на вътрешните работи, ръководили службите за сигурност в периода 1944-1989 г. До настоящия момент това е единствено оригинално изследване в чужбина за история на българските служби за сигурност. Тя се основава на дългогодишна работа

с фондовете на Архива на МВР. Принос на всяка от статиите е и публикуваната на края на всяка студия обширна библиография по темата.

22. **Пари, реклама, изборни кампании и политика в САЩ четири десетилетия след „Уотъргейт“.** В: Журналисти по теория, журналисти на практика. Научна конференция „Медии, власт, пари – има ли място за качествена журналистика“, 15 декември 2011 г. по време на Шестия медиен панаир, съст. Мария Нейкова, София: Авангард, 2012, 62–67. 5.6.

Текстът разглежда за първи път в България проблемът за развитието на законодателството в САЩ и съответстващата му практика по отношение на финансирането на предизборните кампании, особено що се отнася до средствата за медийна реклама и политически маркетинг. На базата на документи на Конгреса на САЩ и решения на Белия дом е посочено, че реформите са пряк резултат от аферата „Уотъргейт“ (1972-1974), довела до безпрецедентната оставка на президента Ричард Никсън. На фона на скандала американското общество се опитва да намери изход от заплахата за демократичния процес, свързана с ролята на парите посредством ограничаването на личните средства на кандидатите за сметка на въвеждането за първи път в американската история на публично финансиране на кампаниите. Анализираните процеси са представени на фона на динамично развиващия се медиен пазар в САЩ и влиянието на технологиите, очертали прехода от вестниците и телевизионните канали до глобалните медии в епохата на Интернет и днешните социални медии. Представено е отражението на темата върху предизборната кампания от 2008 г. както и решението на Върховния съд на САЩ от 2010 г., премахнал ограниченията върху дейността и финансирането на така наречените „супер-ПАК-ве“, действащи от името на даден кандидат.

23. **Изборът на Барак Обама (6 ноември 2012 г.) в огледалото на глобалните медии** - Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по журналистика и масова комуникация, т. 20, 2014, 219–236. 6.1

Студията е продължение на трайния изследователски интерес на автора към политическия процес в САЩ и особено – към президентските кампании и техните резултати. Тук специално анализът е свързан с представянето на кампанията в глобалните медии, като това е част от мащабен изследователски проект под ръководството на доц. Мария Нейкова. Конкретно по темата в студията са анализирани за пръв път в българската историография и то скоро след края на изборите и победата на Барак Обама различните етапи в кампанията и конкретното им медийно покритие. Изследването показва, че в ерата на глобалните медии събитие от вътрешнополитически характер като изборите в САЩ могат да привлечат вниманието на международната аудитория, тъй като става въпрос за тенденции в единствената свръхдържава в света и избора на нейния лидер, притежаващ огромна гарантирана му от конституцията власт. Анализът доказва работната хипотеза, че събитията в света са глобално свързани и могат да доведат до медийно покритие в информационен,

коментарен и аналитичен план, предизвиквайки интерес, надхвърлящ конкретната локална аудитория. Което говори много за диалога вътре в глобалните медии.

24. Вторият мандат на Барак Обама: размисли след поредните президентски избори в САЩ през 2012 г. – Нова международна политика, кн. 1, 2013, 5-22. 4.3.

Статията е вероятно първата научна публикация в България с анализ на резултатите от президентските избори в САЩ през 2012 г. На базата на дълготрайния интерес на автора към темата и множество журналистически интервюта и материали, написани от него в хода на кампанията са систематизирани по-интересните моменти и етапи в предизборната борба. Акцентира се на някои нейни особености, предопределили крайния резултат в полза на Обама и ситуирали конкретната кампания в едни по-дълготрайни процеси в политическата система с оглед измененията в двупартийния баланс и тендециите, които ще обусловят политическите борби през следващите години. Сред тях са вътрешните реформи в Републиканската партия (довели до крайно оспорвана вътрешна надпревара), ролята на парите в политическия процес, динамичните демографски промени и техните социалнокултурни последици, технологическите промени- особено новата практика на предварително гласуване (не само по пощата, но и чрез откриване на изборни секции преди датата на изборите), ролята на Интернет и социалните медии, последиците от финансовата криза и възможностите за нарастване на недоволството сред определени социални прослойки, пропастта между „синя“ и „червена“ Америка.

25. Миграции и бежанци в политиката на САЩ и ЕС – исторически аспекти и актуални проблеми. В: Миграциите: Европа между историческия опит и страховете на съвременността. Анализи и дискусии. Съст. и науч. редакция: Румяна Михнева, Искра Баева, Костадин Грозев, Камея Груп ЕООД, 2016, 63–73. 5.9. и 2.4

Текстът представя в сравнителен план миграционната политика и натрупания опит в работата с бежанците от двете страни на Атлантическия океан – в САЩ и страните от Европейския съюз. Той е резултат от изследователски проект на неформален кръг академични изследователи и университетски преподаватели, които се опитаха през 2015-2016 г. да използват своя интелектуален потенциал, за да допринесат с анализи и препоръки за намирането на работещи решения за справяне с нарастващия миграционен натиск към Европа. Открити са редица исторически аспекти – особено спецификата на американската нация като имигрантско общество, изградено на притока на „свежа кръв“ и демографски потенциал отвън и отгук – изграждането на работещ модел на етническа, религиозна и социална унификация и интеграция на новодошлите на основата на основополагащите ценности на политическата система и установения правов ред. На този фон е открит европейския подход към интеграция, базиран на многообразието при запазени национални специфики и регионални подходи и споделяне на набор от ценности, близки до американските, но по-различни по своите проявления. Кризата в момента е представена като сблъсък на по-богатата „Стара Европа“ и по-бедната „Нова Европа“ като ЕС днес се оказва силно уязвим от

собствените си традиции и комплекси при справянето с притока на имигранти, търсещи по-добър живот. Дадени са конкретни примери и са направени изводи за възможните решения на базата на историческия опит и конкретната съвременна практика към 2015-2016 г.

---

26. Студената война, Хелзинки и прелюдията към Обединена Европа. В: Заедно в Европа. Научен редактор: Ингрид Шикова, Представителство на Европейската комисия в София, 2007, 68–74. 4.5.

Текстът е публикация на доклад, изнесен на международна научна конференция, организирана от Европейската комисия по повод 50-годишнината от сключването на Римския договор. Той поставя днешната Обединена Европа в рамките на ЕС като плод на усилията на няколко поколения европейски политици, стъпили на идеята за преодоляването на националните различия и политическите граници в името на стабилността, просперитета, мира и разбирателството между народите в днешния глобален свят. Тази общоевропейска нагласа на народите най-напред в западната част на континента е представена в контекста на Студената война, която има своя собствена динамика. Именно тя ще доведе до разведряването от 70-те години, намерило израз в Заключителния акт от Хелзинки от 1975 г. Авторът проследява изследователската важност на темата, особено в рамките на интердисциплинарното му изследване от международни екипи от учени на основата на автентични свидетелства и документи от двете страни на Берлинската стена. Специално внимание е отделено не само на икономическите интеграционни процеси (ЕИО и СИВ), но и на аспектите на сигурността и военно-политическото статукво (НАТО, Варшавски договор и общата международноправна рамка на ООН).

27. Процесът срещу протестантските пастори: личности в сблъсъци с времето.

В: Исторически личности и идеи. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. д-р Искра Баева. Съставител: Евгения Калинова, София, 2011, 101–109. 5.5.

Статията разглежда един от примерите за налагането на сталинисткия модел в България през втората половина на 40-те години на XX в. – процесът на 15-те протестантски пастори, получили тежки присъди за антидържавна дейност и шпионаж в полза на чужди държави. Авторът поставя конкретния казус в по-общия контекст на развихрящата се Студена война и се опитва да отговори през призмата на личните съдби на двама от пасторите – Васил Зяпков и Ламбри Мишков на серия от въпроси, свързани с ролята на БКП и тайните служби на режима за този конкретен „монтиран“ процес, за намесата на външни фактори извън страната за провеждането на процеса, за мястото на протестантските вероизповедания в по-общата религиозна политика на режима, за „прощъпулника“ на този процес като част от по-общата политика за ограничаване на практикуването на различните религиозни култове и вероизповедания и др. На базата на новоразсекретени документи от съдебните процеси и документацията на ДС са очертани важни елементи от личните съдби на двамата пастори, направили ги мишена на повдигнатите обвинения – тяхната връзка с протестантски среди във Великобритания и САЩ, ангажираността им с дипломатически дейности (особено на Зяпков като преводач и член на делегацията на Парижката конференция през 1946 г.),

контактите им със западни дипломати в София. Реакцията на режима към тяхната дейност е обяснена с политически, пропагандни и личностни фактори.

28. The „Bulgarian Summer” of 1915: between the Entente and the Central Powers.

В: Първата световна война век по-късно. Съставител: Искра Баева, София, 2016, УИ. с. 230–243.

Статията е написана в съавторство с доц. д-р Валери Колев при принос на кандидата от 50 % според Разпределителен протокол № 9. Тя е публикувана в сборник, посветен на 100-годишнината от Първата световна война. В нея се представя сложната дипломатическа история на влизането на България на страната на Централните сили след едни изтощителни и изпълнени с изненади и обрати преговори. Анализът е направен на базата на достъпни архивни документи, а историческата дистанция вече позволява един по-обективен поглед на случилото се. Взето е критично отношение към различни историографски тези и интерпретации по темата. Специално внимание е отделено на различните предложения от страна на двете вече воюващи групировки и надделяването на едни над други предпочитания и нагласи на основата на прагматизма и реалистичността на направените териториални и други предложения към София, особено с оглед на резултатите от двете Балкански войни. Дипломатическите инициативи са оценени с оглед развитието на военните действия на фронтовете.

29. The United States and the European Union –Some Notes on Negotiations, Sanctions and Partnership. In: Almanach VIA EVRASIA, vol. 3, 2014, p. 1-14

Статията е първа по рода си в българската историография, която да е посветена на станалата особено дискуссионна и полемична тема за преговорите около Трансатлантическото търговско и инвестиционно партньорство. На базата на систематизирането на наличната към датата на публикацията публична информация за водените от САЩ и ЕС тайни преговори за споразумението, авторът е ситуирал това споразумение сред останалите подобни мегатърговски споразумения – характерен елемент на опитите за реструктуриране на съхранилия се повече от половин век международен икономически ред. Проследени са идеите и възможностите за реализирането им чрез създаването на най-голямата в света зона на свободна търговия и е изтъкнато, че обратно на пропагандната представа за случващото се инициативата идва по-скоро от европейските столици, които се страхуват, че президентът Обама се интересува повече от подобни решения в Тихоокеанския ареал. Едва по-късно ще надделеят страховете, че Вашингтон се опитва да наложи своята хегемония посредством променените правила на свободна търговия. Преговорите са вписани в контекста на проблемите около функционирането на ЕС и еврозоната (особено дълговия проблем на редица държави като Гърция), както и на влошението отношения с Русия заради кризата около анексията на Крим. Накрая е посочено, че натискът на общественото мнение в ЕС довежда и до търсене на по-голяма прозрачност на преговорите и отчитане на обществените нагласи в отделните страни, членуващи в ЕС.

30. **Bulgarian Perspectives of the Solidarity Movement.** In: *The Solidarity Movement and Perspectives on the Last Decade of the Cold War*, edited by Lee Trepanier, Spasimir Domaradzki and Jaclyn Stanke, Krakow: Krakow Society for Education, 2010, p. 79-87

Статията е публикация на сборник със изнесените публични лекции в Краковския университет в рамките на международен изследователски и образователен проект, посветен на последното десетилетие на Студената война. Фокусирани около дейността на полския профсъюз „Солидарност“ семинарът целеше очертаването на по-общите глобални и регионални тенденции, довели до рухването на Берлинската стена през 1989 г.

31. **Bulgaria, Balkan Diplomacy and the Road to Helsinki (co-authored with Jordan Baev).** In: *Helsinki 1975 and the Transformation of Europe*, edited by Oliver Bange and Gottfried Niedhardt, New York – Oxford : Berghahn Books, 2008, p, 160-174.

Статията е написана в съавторство с проф. Йордан Баев при принос на кандидата от 50% съгласно Разпределителен протокол № 2. Тя е публикация в един от сборниците, обобщили резултатите от голям международен изследователски проект, посветен на Хелзинския процес – на идеята, преговорите, финалните документи, резултатите и последвалите международни инициативи по гарантирането на европейската система за сигурност в рамките на късната фаза на Студената война. Авторите показват българската перспектива към изследваните процеси на базата на сериозен преглед на съществуващите и разкрити към момента на публикацията дипломатически и партийни документи от българските архивохранилища (всъщност към онзи момент тези документи влизаха за пръв път в международните отношения). Развита е тезата, която е доказана с документи, че общоевропейският процес предлага голям спектър от нови и обещаващи възможности, под формата на военно, икономическо, политическо и регионално разведряване. Очертани са икономическите плюсове за България, особено в отношенията с Федерална република Германия с оглед на липсата на двустранни конфликти и при относително благосклонното отношение на София към исканията на Източна Германия за дипломатическо признаване. Същевременно се акцентира и върху разговорите за регионална сигурност поотделно с Атина и Анкара, както и върху инициативата за „свободна от ядрено оръжие зона на Балканите“ и намаляване на общия брой на конвенционалните войски в региона. Въпреки подозрителността и на двете свръхдържави, тези български локални инициативи продължават и през 80-те години като така представляват стабилизиращ фактор. Един от основните изводи е, че сложният и дълготраен процес на преговорите за европейска сигурност и сътрудничество, замислен със сравнително ограничени практически цели в началото на 70-те години, създава с годините нова философия и институционална система, която е важен компонент в европейската политика вече близо четири десетилетия.

32. **Никсън, Кенеди, Хрушчов и президентската кампания в САЩ през есента на 1960 г.** В: Историята в преход. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. дин Драгомир Драганов. Съст. Борис Стоянов, Гергана Алексиева, София, 2008, УИ, 195–220.

Студията анализира външнополитическите аспекти на президентската кампания в САЩ през есента на 1960 г. На базата на оригинален документален материал са представени динамичните политически процеси в САЩ, проявили се в една изключително оспорвана надпревара между републиканеца и вицепрезидент Ричард Никсън и демократа и сенатор Джон Кенеди. Тази кампания е пример за относително рядкото за САЩ влияние на външнополитическите фактори при мотивацията за гласуване на американците. Това се дължи както на оспорваната надпревара, така и на конкретния момент от историята на Студената война. Показан е опитът за директна намеса на Кремъл в двубоя за Белия дом, свързан както със скритата намеса от страна на съветските тайни служби, така и с прякото участие на съветския лидер Никита Хрушчов, който прекарва близо месец в САЩ в разгара на надпреварата. Анализирани са и влиянието на международни кризи като тези в Куба и Конго, които намират своето място както в отношенията между Кремъл и Белия дом, така и в предизборните дебати и лозунги.

33. **Десталинизацията. Дилемата на едно противоречиво десетилетие (1953-1964).** Предговор: Йордан Баев, Костадин Грозев, София, 2013, КРДОПБГДСРСБНА и ДА „Архиви“, 7–23.

Предговорът към документалния сборник е написан в съавторство с проф. д-р Йордан Баев (50 %) съгласно разделителен протокол № 4. Като част от съвместния документален сборник на Комисията по досиетата и Държавна агенция „Архиви“ той въвежда в драматичните събития в развитието на Студаната война, настъпили в десетилетието след смъртта на Й. В. Сталин. В Съветския съюз това е периодът, в който начело на КПСС и държавата се оказва Н. С. Хрушчов, а в България това е началото на дългогодишното управление на Т. Живков. Представяйки идеята на съставителите на сборника, авторите на предговора представят основните тенденции и вътрешната периодизация на това десетилетие и взимат отношение по някои историографски проблеми – не само за хронологическите граници, но и за същността на протичащите процеси, общите и регионалните специфики. На този фон са представени събитията и процесите в България – чрез личности, събития и конкретни документи, към които е привлечено вниманието на читателите на документалния сборник

34. **Кризите на Студената война и външната политика на България (1956-1975).** – Ученые записки. Серия общественно-политических наук. № 1. 2012, Баку, Бакински славянски университет, 83–93. 4.6.

Статията представлява кратък обзор за международна публика (българисти от Азербайджан) на основните тенденции във външната политика на Народна република България през втората половина на 50-те, 60-те и първата половина на 70-те години.

Става въпрос за систематизация на тези процеси и отварянето на София към света в периода на десталинизацията, новото структуриране на международните отношения през 60-те години, деколонизацията и едновременното съчетаване на засилване на напрежението и опити за регионално сътрудничество и разведряване. Специално място е отделено на връзките между София и Москва като основата, върху която се следва общия курс на социалистическата общност при откриването на малък периметър за самостоятелни инициативи и действия (особено на Балканите и с оглед на общоевропейските инициативи за сигурност). Така е открит Хелзинкския процес и мястото на България в него.

Учебници и учебни помагала (3 броя)

- 35. История и цивилизация.10.клас – съвременност. Учебник за задължителна и профилирана подготовка. Трето преработено и допълнено издание.** Съавторство с Валери Колев и Тодор Зарков. София: ИК Даниела Убенова, 2012,, 188 с.

Учебникът е написан в съавторство с доц. д-р Валери Колев и Тодор Зарков при принос на кандидата от 80% съгласно Разпределителен протокол № 7-б. Това е трето преработено и допълнено издание и е едната част от подготовения от издателството и авторите учебен комплект, получил съответния лиценз за използване в средното училище. Представени са не само европейските, но и другите регионални модели на цивилизационно развитие. Съгласно действащата програма, учебният материал обхваща периода от края на Първата световна война до наши дни, което обуславя и периодичното преработване и обновяване на материала. Очертани са големите феномени на ХХ в. – комунизъм, фашизъм, националсоциализъм, сблъсъкът тоталитаризъм – представителна демокрация, възходите и кризите на гражданското общество, Студената война и много други. Специално внимание е отделено на българската история, която е поставена в контекста на европейската и световната, както и в контекста на глобални събития и процеси като световните войни, деколонизацията, научно-техническата революция, културните и обществено-политическите промени. Учебникът съдържа компоненти, които са предназначени за оценка и самооценка на учениците. Задачите за задължителната и профилираната подготовка са ясно разграничени, което позволява диференциран подход от страна на учителите. Специално внимание е отделено на илюстративния материал и публикуваните исторически извори, подредени в съответни рубрики и полиграфически полета.

- 36. История и цивилизация.10.клас – съвременност. Учебна тетрадка за задължителна и профилирана подготовка. Трето преработено издание.** Съавторство с Тодор Зарков. София: ИК Даниела Убенова, 2012, 68 с.

Учебната тетрадка е написана в съавторство с учителя по история г-н Тодор Зарков при принос на кандидата от 50% съгласно Разпределителен протокол № 7. Тя е част от учебния пакет за 10-ти клас по съвременна история. Тя е разработена в 8 широки теми, допълващи работата с учебника. Темите са разработени на три познавателни равнища – разпознаване на възприета по-рано информация,

възпроизвеждане на придобитите знания и задачи за продуктивност и задачи с елементи на творческа дейност и възможности за работа с позната и непозната информация. Всяка тема е с разработени вътре рубрики, позволяващи работа в различни познавателни области и диференцирани подходи към различни категории ученици според техните индивидуални възможности и интереси. Специално внимание е отделено на работата с исторически извори, карти, фотографии, хронологически таблици и линии на времето. В тетрадката има тестове за индивидуална или групова работа в клас или у дома според поставените от учителя задачи.

37. История и цивилизация.10.клас – съвременност. Книга за учителя.
Съавторство с Тодор Зарков. София: ИК Даниела Убенова, 2012, 93 с. 7.8.

Книгата за учителя е написана в съавторство с учителя по история г-н Тодор Зарков при принос на кандидата от 40 % съгласно Разпределителен протокол № 7-а. е съставна част от учебния комплект по съвременна история за 10 кл. В нея е изложена издателската и авторова концепция за учебния комплект, разпределение на учебния материал за задължителната и профилирана подготовка, възможните алтернативни подходи за организация на учебната работа в клас, показани са възможности за самостоятелна работа на ученика и учителя с учебника, както и възможни дидактически подходи за извънкласна работа. Допълнително са дадени съвети за усвояването на учебния материал и проверката на придобитите нови знания и практически умения за работа с разнообразен извор и друг исторически материал.